

یادی از وداع حجاج

إسحاق بن عبدالله دبیری العوضی

مقدمه مترجم

الحمد لله وصلى الله وسلم على نبينا محمد وآله وصحبه ومن والاه أما بعد:

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وآله وصحبه ومن والاه أما بعد:

این کتاب که (اللباب) یعنی لب و مغز هر چیز نام دارد و شامل (۵۰) حدیث از احادیث آداب است که برادر خالد ابن عبدالرحمن العسکر آنرا جمع آوری کرده، ما آنرا ترجمه کردیم تا بتوان آنها را حفظ نمود احادیث آن آسان و کوچک است و در زندگی روزمره هر انسانی بکار برده می‌شود.

از خداوند خواهانم آنرا برای رضا و خشنودی خود قرار دهد، و بر ما و برادر مؤلف اجر و پاداش بسیار عطا فرماید.

وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

بسم الله الرحمن الرحيم

یادی از وداع حجاج، از سرزمین مقدس مکه

(دیدار کعبه یادگاری فراموش نشدنی است.

اما وداع از سرزمین مقدس مکه چه تلخ است و جان فرسا).

الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر.

پاک است کسی که این سواری را برای ما رام و مطیع نمود.

و (اگر خدا این را برای ما رام نمی‌کرد).

ما توانایی تسخیر کردن آن را نداشتیم.

و هرآینه ما به سوی پروردگار خویش باز می‌گردیم.

خدایا! هرآینه ما در این سفر، نیکویی و پرهیزکاری را از تو می‌خواهیم.

و انجام آنچه را که مایه ی خشنودی توست.

خدایا! این سفر را برای ما آسان کن.

و دوری سفر را بر ما کوتاه گردان.

خدایا! تو همراه ما در سفر و سرپرست خانواده ی مایی.

خدایا! من از سختی سفر.

و از حادثه ی غم انگیز.

و از سختی بازگشت به سوی دارایی و خانواده ام، و فرزندانم به تو پناه می‌برم.

الحمد لله، الحمد لله، الحمد لله.

ستایش از آن خدائی است که ما را به سوی اطاعت از خود هدایت فرمود.

ستایش از آن خدائی است که حج خانه خود را برای ما فراهم گردانید.

و اعمال و عبادات حج را بر ما آسان نمود.

و با نعمتهای خود بر ما منت گذاشت.

(خدا حافظ) مکه، ای منزلگاه وحی.

خدا حافظ ای محل طلوع نور.

خدا حافظ ای قبله دنیا.

وداع ای خانه خدا.

خدا حافظ ای مقام ابراهیم.

خدا حافظ ای زمزم.

خدا حافظ ای غار حراء.

خدا حافظ ای منی.

خدا حافظ ای عرفات.

خدا حافظ ای مشاعر دوست داشتنی.

ای اعمال حج و نشانه های خدا.

خدا حافظ ای یادگار زیبا.

ای گرانترین خاطره ها.

و ای شیرین ترین امیدها و آرزوها.

ای زیباترین زمان زندگی.

و ای بهترین لحظات.

با تو خدا حافظی می‌کنیم در حالیکه قلب ما، خوار و زار و فروتن است.

و نفس ما خاشع است.

و امیدواریم که باز هم تو را ببینیم.

از خدا می‌خواهیم که ما را بار دیگر بسوی تو برگرداند.

و باز هم به دیدار تو موفق شویم.

و به دیدن تو باز هم بزرگوار و بزرگوارتر شویم.

ای خدا چقدر فراق و جدائی سخت است.

ای خدا چقدر دوری و جدائی تلخ است.

ای خدا چقدر وداع دشوار است.

خداحافظ ای مکه.

خداحافظ ای مکه.

چقدر کلمه خداحافظی دشوار است.

و چقدر پر حرارت و سوزنده است.

لحظه ی وداع و خداحافظی فراموش نشدنی است.

لحظه ی وداع اشکها گرم می‌شود.

و انسان به هر شجاعتی که باشد بگریه می‌افتد.

و قدرتمندان در برابر آن کوچک و حقیر می‌شوند.

و زورگویان در برابر آن پا می‌افتند.

پس کسی که کعبه ، خانه خدا را وداع می‌گوید.

کسی که می‌رود و حرم خدا.

مقام ابراهیم.

رکن الیمانی.

چاه زمزم.

و آب زمزم.

طواف.

و مشاعر مقدسه را پشت سر می‌گذارد.

چگونه می‌تواند لحظه ی وداع را تحمل کند.

چگونه می‌تواند لحظه ی خداحافظی را از یاد ببرد و فراموش کند؟

ای حجاج گرامی.

ای عزیزان مسافر.

ای برادر رفتنی.

و ای میهمان کوچ کننده.

ما برادرانت در بلد الحرام.

ما که با شنیدن صدای لبیک تو شاد شدیم.

و با نگاه به احرام تو خوشبخت شدیم.

و با بلند کردن الله اکبر ولا اله الا الله گفتن تو اُنس گرفتیم.

و گوش، و جان و روح ما با رایحه دعا و راز و نیاز تو معطر گردید.

چگونه همراهی‌ات را فراموش کنیم.

چگونه به تو خداحافظ بگوییم؟

میهمان عزیز:

حالا که می روی.

بدان که دل‌های ما با توست.

و اشک‌های ما تو را وداع می‌گوید.

"دین تو، که امانتی در دست توست.

کار تو و خودت را به خدا می‌سپاریم.

آری!!

ما می‌دانیم هنگامی که حج خود را به پایان رسانیدی.

و اعمال حج تمام شد.

شاد و خوشحال هستی که به سوی خانواده ات باز می‌گردی.

و برای دیدار وطن لحظه شماری می‌کنی.

پس از خداوند خواهانیم که تو را با سلامتی.

و شادابی.

و بهره ای نیک از حج.

و پاداش نیک.

و حج مبرور و مقبول.

و پاک از گناه به خانواده ات برسی.

برادر مسلمان!!

اینک تو در حالی باز می‌گردی که این شاء الله کتاب اعمال سفید و پاک است.

حال چه می‌کنی.

بعد از این که آرزوی تو برآورده شد.

و پاداش نیک بتو داده شد.

بعد از اینکه شیرینی طاعت و فرمان خدا و ایمان به او را چشیدی.

و به خداوند رحمان و رحیم اُنس گرفتی.

پس از اینکه شرف عبادت و سر بلندی تقوا را دیدی؟؟

آنگاه چه می‌کنی؟

از باز گشت به سوی خطاها و اشتباهات بر حذر خواهی بود؟!

یا اینکه باز هم به سوی گناه گام بر می‌داری؟

از پاداشی که خداوند به تو عطا کرده بهره می‌گیری؟

یا از آنچه به تو رسید بی‌بهره ای، و عهد و پیمان با خدا وند را می‌شکنی؟

برادر و خواهرم به طاعت همیشه و همه جا عبادت کن.

و در رفتن بسوی خیر کوشا باش.

و بدان که این اعمال بزرگ و محترم است.

و این موسم و زمان بسیار عظیم و والا است.

رو به سوی خدا کن.

و با عجز و التماس و زاری و خواری.

از او که تنها و یکتاست.

که جبار و قاهر است.

بخواه تا اعمالت را بپذیرد.

و گناهانت را ببخشاید.

آن گاه با توبه ای خالصانه و واقعی وداع بگو.

و با حرم خدا خداحافظی کن.

با توبه ای نصوح.

[ای کسانی که ایمان آورده اید! به سوی خدا توبه کنید، توبه ای خالص و نصوح].

[وهمگی به سوی خدا بازگردید ای مؤمنان! تا رستگار شوید].

و خداوند محبت خود را برای توبه کنندگان اعلان فرموده.

و نیز بخشش گناهان کسانی که استغفار نموده.

و همچنین خشنودی خود را از پاک شوندگان.

[خداوند توبه کنندگان و پاکان را دوست می‌دارد].

توبه، عشق و محبت و مودتی است برای خالق جل جلاله.

و ذلت و خواری است در برابر عظمت خداوند تبارک و تعالی.

و افتادن بر دروازه های خداوند کریم است.

توبه شستن دل با اشک چشمان است.

و از بین بردن گناهان با سوزش پشیمانی است.

این محمد □ است که خداوند گناهان گذشته و آینده او را بخشوده.

که می‌فرماید: ((يا أيها الناس توبوا إلى الله واستغفروه فإنی أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ مِائَةً مَرَّةً)).

ای مردم بسوی خدا توبه و استغفار کنید، من در هر روز صد بار توبه می‌کنم.

حکمت خداوندی است که سال قمری را با ماه حج.

این عبادت بزرگ به پایان برساند.

تا مومنان از گناهان پاک شوند.

از هواهای نفسانی دوری کنند.

و عذر و اشتباهات خود را با عبادات و اعمال حج از خداوند بخواهند.

رسول اکرم ﷺ می‌فرماید: ((من حج فلم يرفث ولم يفسق رجع كيوم ولدته أمه)).

هر کس حج کند و در آن حج با زن خود نزدیکی نکند و مرتکب هیچ معصیتی نشود، از گناهانش پاک می‌شود، مانند روزی که از مادرش متولد شده است.

و می‌فرماید: ((الحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة)).

حج مبرور و مقبول نزد خدا هیچ پاداشی جز بهشت ندارد.

پس از خدا می‌خواهیم که حج تو را قبول فرماید.

و گناهانت را ببخشد.

و تلاش و کوشش تو را برای به جا آوردن حج.

با پاداشی مورد قبول و پسندیده گرداند.

و تو را در پناه خود حفظ نماید.

و سالم و سلامت به سوی خانواده ات باز گرداند.

حجاج گرامی!

خودم و تو را به چند سفارش مهم و گرانبها، وصیت می‌کنم.

پس گوش جان بسپار و دریچه های قلبت را بگشا.

۱ - تقوا را آشکارا و پنهان پیشه خود کن.

چون تقوا آغاز هر خیر و نیکی است.

و اساس هر رستگاری است.

و راه پیروزی است.

و آن وصیت خدا برای مردمان نخستین و آخرین آنهاست.

و برای پیامبران و همه ی فرستادگان و مؤمنان و صالحان است.

[به یهود و نصارا و کسانی که قبل از شما دارای کتاب آسمانی بودند و همچنین به شما سفارش کرده ایم که پرهیزکاری را پیشه کنید].

و رسول الله ﷺ می‌فرماید: ((اتق الله حيثما كنت وأتبع السيئة الحسنة تمحها)). رواه الترمذی.

هر جا که هستی از خدا بترس.

بعد از بدی، خوبی کن تا خوبی‌ها، بدی‌ها ی تو را محو و نابود کند.

۲ - خود را به اخلاق و رفتار نیک عادت ده.

چون از مهمترین حکمت‌های حج و عبادت‌های دیگر.

عادت کردن به اخلاق نیک است.

چرا که اخلاق نیک تو را به خداوند نزدیک می‌کند.

و تو را همسایه رسول اکرم ﷺ در بهشت می‌گرداند.

و در نظر مردم محبوب و دوست داشتنی‌ات می‌دارد.

و اخلاق نیک سنگین‌ترین چیزی است که در روز قیامت در ترازوی اعمال می‌گذارند.

و پس از تقوا، بیشترین چیزی که مردم را به بهشت وارد می‌کند، ترازوی اعمال است.

۳ - از ریاء و شرک بپرهیز.

چون این خانه (کعبه) از اولین روز بر اساس و قاعده توحید ساخته شده است.

و سبب ساختن آن عبادت خدای یکتا و بی‌همتا، و انجام عبادت و عمل نیک فقط و تنها برای او بوده است.

پروردگار به ابراهیم ﷺ امر فرمود تا این خانه را برای طواف کنندگان و نمازگزاران و رکوع کنندگان و سجود کنندگان پاکیزه نگه دارد.

تا اینکه خدا را به یگانگی پرستش کنند.

[و (به خاطر بیاور) زمانی را که محل خانه کعبه را برای ابراهیم آماده ساختیم، و چیزی را شریک من قرار مده، و خانه ام را برای طواف کنندگان و قیام کنندگان و رکوع کنندگان و سجود کنندگان پاک کن].

و در تاریخ بیان شده که ابراهیم ﷺ رمز توحید و یکتا پرستی است.

و دشمن شرک و شکننده بت‌هاست.

و پدر ملت حنیف و پاک است.

[ابراهیم نه یهودی بود، و نه نصرانی، بلکه موحد خالص و مسلمان (پاک نهادی) بود، او هرگز از مشرکان نبود].

به همین سبب است که حاجی در آغازین مرحله ی عبادات و اعمال حج، اعلان توحید خالص برای خدا می‌کند.

و در اولین کلماتی که به زبان می‌آورد می‌گوید:

((اللهم لیبک، لیبک لا شریک لک لیبک، إن الحمد، والنعمة، لک والملك، لا شریک لک)).

و اما برخی از حجاج فقط برای اینکه به آنها حاجی گفته شود، قصد انجام مناسک حج می‌کنند

چنین فردی که انتظار ستایش و مدح مردم را دارد.

از حج هیچ بهره‌ی معنوی نمی‌برد.

مگر آنچه که خواسته از ریا و تظاهر، و مدح و ثنای مردم به او.

چنین کسی نزد خدا هیچ اجر و پاداشی ندارد.

مرتکب گناه شده است.

زیرا اعمال حج را برای غیر خدا خدا انجام داده است.

رسول اکرم ﷺ می‌فرماید: ((إِذَا جُمِعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ، نَادَىٰ مُنَادٌ مِّنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ عَمِلَهُ اللَّهُ عَزَّ

وَجَلَّ، فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهُ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَإِنَّ اللَّهَ أَغْنَىٰ الشُّرَكَاءَ عَنِ الشَّرْكِ)).

هنگامی که خداوند مردم را در روز قیامت جمع می‌کند منادی ندا می‌کند: ای مردم هرکس در عمل و کرداری که برای خدا انجام داده شریک قائل شده و شرک آورده، ثواب و پاداش آنرا از غیر خدا (یعنی همان کسی که پرستش کرده) بگیرد که خدا از شرک و شرک‌آوردندگان، بی‌نیاز است.

[بگو نماز من و تمام عبادت من و حتی مرگ و حیات من همه برای پروردگار جهانیان است. پروردگاری که هیچ شریک و شبیهی برای او نیست، و به این موضوع من دستور یافته‌ام و من اولین مسلمانم].

و شخص مؤمن به هیچ کس جز خدا توجه نمی‌کند.

و درست نیست که در اعمال خود تظاهر و ریا کند.

یا اینکه غیر خدا با کسی دیگر راز و نیاز کند.

چه آن فرد زنده باشد چه مرده.

مبارک شمردن و برکت جستن قبرها (چه انسان بزرگ و چه عامی) درست نیست.

مسح کردن و دست کشیدن بر قبر و آرامگاه بزرگان دین و مردان خدا به هیچ وجه درست نیست.

همچنین به دعا خواندن آنها.

یاری خواستن و تضرع کردن در برابر قبر آنها که از این دنیا رفته‌اند.

و یا حتی اگر زنده باشند.

چون دعا و التماس و طلب از غیر خدا، درست نیست.

قربانی کردن برای غیر خدا.

و نیز در مقابل دیگران که از سفر می‌آیند.

یا در برابر عروس و داماد و غیر آن صحیح نیست.

و انسان مؤمن کسی است که همه ی اعمال و عبادات آشکار و پنهان خود را فقط برای خدا انجام می دهد.
[اگر فرضاً آن پیامبران (با آن همه مقام و موقعیتی که داشتند) مشرک می شدند، تمام اعمالشان بر باد می رفت].
۴ - نمازهای پنجگانه را به موقع.

و در اوقات خود.

و با جماعت ادا کن.

زیرا اگر حج، رکن پنجم از ارکان اسلام است.

نماز رکن دوم آن می باشد.

و آنهاست ستون و اساس دین اسلام است.

و رکن اصلی عبادت است.

و هیچ عملی مقبول درگاه خداوند واقع نمی شود.

و خدا هیچ عبادت و طاعتی را نمی پذیرد.

مگر به واسطه ی نماز.

پس نماز را بر پای دار.

و در هنگام نماز فروتن و افتاده باش.

چون نماز وسیله ی ارتباط و پیوند انسان با خداوند است.

نماز نور چشم توست.

نماز دل انسان را شاداب و با طراوت می کند.

نماز روزی انسان را زیاد می کند.

و درون انسان را پاک می دارد.

نماز و یاد خدا قلب انسان، و وجدان انسان را آرام می کند.

و از اشتباه و خطا و گناه دور می سازد.

[زیرا نماز (انسان را) از زشتیها و منکرات باز می دارد].

[مؤمنان رستگار شدند . آنها که در نمازشان خشوع دارند].

و رسول اکرم ﷺ می فرماید: ((أرأيتم لو أن نهراً باب أحدكم يغتسل منه كل يوم خمس مرات هل يبقى من درنه - أي وسخه -

شیء، قالوا: لا يبقى من درنه شیء، قال: فذلك مثل الصلوات الخمس، يمحو الله بهن الخطايا)).

فرض کنید جوی آبی بر در خانه یکی از شما باشد.

و هر روز پنج بار خود را در آن بشوید.

آیا از نجاست و پلیدی، چیزی بر بدنش باقی می ماند؟ یاران گفتند: خیر یا رسول الله!

آنحضرت □ فرمودند: این مانند نمازهای پنج گانه است که خداوند گناهان و خطاها را به وسیله ی آن از بین می برد.

۵ - خداوند تو را به عبادت و طاعت خود دعوت فرمود.

و تو را بسوی خانه خود آورد.

و آنگاه سالم و پیروز به خانواده ات باز گردانید.

بنابر این بر تو است که شکر این نعمت را به جای آوری.

و با روح و جانی آزاد و رها.

از دنیا دوستی.

و خود بینی به خانه باز گردی.

و عزم کن که از این پس به مردم خوبی و بخشش کنی.

و آنها را در راه خیر پند و اندرز دهی.

و یاری شان نمایی.

تا جایی که نیرو و توان داری و از تو بر می آید امر به معروف و نهی از منکر کن.

یعنی مردم را به کارهای نیک دعوت کن.

و از اعمال بد برحذر دار.

و بذریع ایمان و نیکی را در همه جا پیاش.

تا نزد خداوند از بهترین بندگان به شمار آیی.

[چه کسی خوش گفتارتر است از آن کس که دعوت به سوی خدا می کند، و عمل صالح انجام می دهد، و می گوید: من از

مسلمانانم (و با تمام وجودم اسلام را پذیرفته ام)].

۶ - سفر حج را، سفر عبادات و راز و نیازها و اعمال دینی بدان.

سفری که آغاز تولد تو به شمار آید.

سفری که پر از توبه و استغفار. و نماز و تسبیح و روزه و شب زنده داری باشد.

و با آن عبادت ها راه ورود گناه را به دل خود ببند.

و از جاهای شک برانگیز.

که تو را از یاد خدا.

متوجه غیر خدا می‌کند دوری کن.

و خوردنی‌ها و غذایت را از راه حلال به دست آور، و حلال بدان.

و مطمئن باش که هر روزی حلالی را خداوند برای تو تعیین کرده و فرستاده است.

پس در کسب روزی‌ات تلاش و کوشش کن.

و از شک و تردید نسبت به سرنوشت، روزی و چیزی که خدا برای تو قرار داده بپرهیز.

۷ - بر این سفر خود بیندیش.

و فکر کن که این سفر باز گشتی ندارد.

مانند سفر آخرت و مرگ و خداحافظی از دنیای خاکی که برای برخی مردم ترسناک است.

بیندیش که امروز به سوی خانه ی خدا آمدی.

و فردا به سوی خدا می‌روی.

(که باز گشتی در آن نیست).

امروز به سوی حج خانه خدا مسافرت کردی.

و فردا به سوی قبر خودت مسافرت می‌کنی.

این لحظه را که به سوی خانواده ات باز می‌گردی.

و از دیدار آنها خوشحال و مسرور می شوی، غنیمت شمار.

زیرا روزی می‌آید که از نزد اهل و خانواده ات می‌روی.

و هرگز نمی‌توانی بار دیگر آنها را ببینی.

مگر اینکه تو و خانواده ات همگان از اهل بهشت باشید - یاذن الله -

بنابر این به گونه ای زندگی کن که هر لحظه آماده ی سفر باشی.

و خداحافظی از این دنیا.

و دوری از خانواده.

و سفر به سوی آخرت برایت آسان باشد.

در کار خیر تلاش کن.

و به آخرت بیندیش که سفری بی بازگشت است.

[تا هنگامی که مرگ یکی از آنها فرا رسد، می‌گوید: ای پروردگار من! مرا بازگردانید! شاید (گذشته خود را جبران کنم و) عمل صالحی در برابر آنچه ترک گفتم به جا آورم . نه! هرگز (راه بازگشتنی وجود ندارد) این سخنی است که او به زبان می‌گوید . و در پشت سر آنها تا روزی که برانگیخته می‌شوند برزخی وجود دارد].

اینک ای برادر و خواهر عزیز!!

تو می‌روی پس از این عبادت ها و طاعت های زود گذر.

اما روح بخش و به یاد ماندنی.

پس از این یادبودی زودگذر.

و افکار موجز و کم که دل و وجدان تو، از آن پر شد.

و روزها و شبهای کوتاه.

و پس از شنیدن سخنان مختصر و مفید که درون را شاد می‌کند.

تو می‌روی.

و ما دوست داشتیم بیشتر از این با تو سخن بگوییم.

از حج.

از نماز.

از خوبی‌ها.

و از تمام عبادتهایی که تو را به خداوند نزدیک می‌سازد.

می‌خواستیم آخرین لحظات دیدار را برای تو زنده کنیم.

و به یادت آوریم.

امیدواریم این پیمان، آخرین عهد و پیمان ما با تو نباشد.

و ما تو را هر لحظه.

هر جا به یاد خدا. و اطاعت از فرمانهای خدا مشاهده کنیم.

با آرزوی سلامت و آسایش و ایمان به خداوند، و مأنوس با قرآن.

برادر و خواهرم !

آنچه در توان داشتیم برای راحت و آسایش تو انجام دادی.

از با تو بودن شاد و مسرور بودی.

قلب ما با تو بود.

و روح ما نیز با تو.

با تو.

و در کنار تو شب زنده داری کردی.

و نماز خواندیم.

و دعا گفتیم.

ما کوشش کردیم و خود را انفاق نمودیم.

تا اینکه در سعادت تو پیروز شویم.

و به دوستی و همنشینی با تو برسیم.

و اسباب راحت و آسایش تو را فراهم کنیم.

فقط برای رضای خدا و پاداش او.

و محبت میهمانان خدا.

زیرا خیر و کوشش و کمک و یاری و ارشاد همه از منت خداست.

و خطا و اشتباه و کوتاهی همه از جانب ماست.

و ما از آن، نزد خدا استغفار می‌کنیم.

ما را از دعای خیر فراموش مکن.

و از وفاء و دوستی، محروم مگردان.

تقصیر و کوتاهی را بر ما ببخشای.

خدا ما را بر بدی‌هایمان می‌بخشاید.

اوست شنوا و اجابت کننده دعاها.

دین و امانت و عاقبت کارت را به خدا می‌سپاریم.

و از خدا خواهیم تو همیشه و همه جا (در سفر و حضر) حفظ کند.

سلام و درود ما را از جانب برادران و دست اندرکاران امر حج و عمره پذیرا باش.